

Redactioneel, 9e jaargang, nummer 1, lente 2004

Deze eerste aflevering van Roodkoper, negende jaargang, mag nog net een lentenummer heten. Hoe later in de lente, hoe schoner blad, hopen wij. De vertraging is door zoveel uiteenlopende factoren veroorzaakt dat wij de lezer daar niet mee zullen vermoeien.

Over de ziel, of beter: de zielen van het onlangs aanzienlijk vergrote Europa gaat dit nummer voor een belangrijk deel. Bestaat er wel zoiets, loopt Europa ermee onder haar arm, of heeft ze haar verkocht aan de euro? Wat maakt haar 'best belangrijk'? Wordt alles ingezet op een sterke economie met gebrekkige democratische, sociale en culturele structuren, zoals Tiny Kox vreest? Europa als een soort 'Groot Zwitserland', zoals de Italiaanse schrijver Erri de Lucca haar typeert? Voor zo'n Europa loopt niemand warm, zegt France Guwy. In 1999 bracht minder dan dertig procent van de Nederlanders een Europese stem uit.

Europa heeft oude zielen genoeg in haar borst: meedogenloze en meedogende, oorlogszuchtige en humanistische. Verlichting en Verloedering strijden al eeuwen om de voorrang. Mythologie en religie spelen daarbij voordurend wisselende ambivalente rollen.

Intussen hunkert de ziel van de geïndividualiseerde Europeaan naar (religieuze) 'heelheid' en (nieuwe) gemeenschap. Dat kan leiden tot heroriëntering op de grote Europese religieuze en humanistische tradities, tot Verlichting. Maar, bijvoorbeeld, ook tot de door Bas Kromhout beschreven neofolk, een krachtige stroming in de hedendaagse Europese popmuziek die zich kenmerkt door zware romantiek en melancholie, wagneriaanse mystiek en een militaristische ondertoon. Tot Verloedering.

En weten de Europeanen wel hoe zielloos er wordt omgesprongen met dieren; hoeveel onnodige dierproeven plaatsvinden ten bate van de cosmetica-industrie; hoe Nederlandse varkens naar Italië worden versleept om daar als echte Parmaham van terug te keren, zoals Kitty Nooy voor ons uiteenzet?

Zal Europa zich opsluiten in zichzelf: ego-eurocentrisch? Of zal zij haar ziel openen voor een dialoog met de rest van de wereld, eerder zoekend dan (bet)wetend, eerder vanuit haar zwakte 'als gestalte van de waarheid' (Gianni Vattimo) dan vanuit een economische en militaire machtspositie?

Vanuit haar machtspositie heeft Europa in het verleden grote delen van haar ziel achtergelaten in de koloniën. Met alle ambivalente gevolgen van dien. Wat voor rol heeft, bijvoorbeeld, de rooms-katholieke kerk gespeeld bij de volkerenmoord in Rwanda, tien jaar geleden, onlangs herdacht? We kunnen het leren van de literatuur over die genocide, beschreven door Christa Stevens.

En wat heeft Nederland met Indonesië gedaan? Wat is er over van zijn mededogen en van zijn meedogenloosheid? Mischa de Vreede doet verslag van haar verwarring daarover.

De zielen van Europa vormen alles bij elkaar een wirwar, een oeroud parlement van elkaar in de rede vallende geesten en spoken. Daar kun je niet op stemmen, niet voor kiezen, dat vraagt om langdurige studie en bezinning van allen die zich voor de toekomst van Europa verantwoordelijk weten.

Zo rustig en zeker en religieus als het een eeuw en meer geleden leek, zal het in elk geval niet meer worden, was het al niet meer toen Else Lasker-Schüler in 1945 dichtte:

*Vroeger stond een grote vroomheid aan de hemel,
De sterren lazen aan elkaar de bijbel voor.*